

Értesülésem szerint a Gyáriparosok Országos Szövetsége, úgy a kereskedelemügyi miniszteriumhoz, mint a belügyminiszteriumhoz előterjesztést is fog tenni, a fent hivatkozott rendeletnek ily módon való módosítására, illetve kiegészítésére. *Dr. Trattner Albin.*)*

JOGGYAKORLAT.

A judikatura kiemelkedő döntései. A gazdasági lehetetlenülés és a nem viszonyos kötelmeknek a Kúria által gazdasági lehetetlenülésnek nem nevezett, lényegileg azonban avval egy tekintet alá eső módosítása körüli joggyakorlat nagyjában a már ismert keretek között mozog. Így a P. I. 5960/1933. sz. ítélettel elintézt esetben a hagyatéki vagyon értékében az elhalálozástól, illetve az ajándékozástól számítva az egyik szakértő szerint 39, a másik szerint pedig 50%-os csökkenés következett be, aminek folytán a bíróság megfelelően csökkentette a *kötelesrészt*. Hagyomány tárgyát képező *évjáradék* leszállítására irányuló perben a P. I. 4116/1934. számú végzés — a másodfok elutasító ítéletével szemben — felold, mivel az ingatlanhagyatéknek jövedelme és ebből folyóan az állag értéke is csökkent. A P. I. 43/1934. számú ítélet a szerződésileg megállapított, félévenként 232 pengőt kitevő járadékot az ítélet hozatalát követő résztlettől kezdve 150 pengőre szállítja le, ismét a járadék fedezetét képező földbirtok értékcsökkenésére hivatkozva. Egyoldalú kötelmen — nótartási kötelezettségen — alapuló szolgáltatás mérséklését tárgyalja *Blau Györgynek* előző számunk 67. oldalán közölt szemléje is. Két esetünk is van arra, midőn az adós a *baleseti járadékköveteléssel* szemben a megélhetés olcsóbbodására hivatkozik, még pedig a P. I. 3560/1933. sz. ügyben a baleseti perben magában, míg a P. I. 1586/1934. sz. ügyben a sérültnek a járadék felemelése iránt egészségi állapota rosszabbodása okából indított perében a felemelési kérelem ellensúlyozásaképpen. A Kúria mindkét esetben elvetette a leszállítási kérelmeket, még pedig formális okokból: irányadó mindenkor a balesetkori állapot, amely alól, amint azt az előbb említett döntés kiemeli, csak a 65. JED. tesz, még pedig a balesetet szenvedő javára, kivételt. A kölcsön körében emelt gazdasági lehetetlenülési kifogást dönt el a P. V. 2721/1934. sz. ítélet. A búzakölcsön visszafizetésénél irányadó árfolyamot a felek ugyan egyetértően meghatározták, az adós mégis kéri kötelezettségének mérséklését, mert noha ő a kölcsönvett búza fejében még annakidején különböző gazdasági felszerelési tárgyakat vásárolt, ezek is vesztettek értékükből. A Kúria a hitelezőnek megítéli a teljes követelést, „mert a válságos gazdasági viszonyok következménye-

*) Kitévő munkatársunk itt közölt cikke utolsó irodalmi megnyilatkozása lett. Sorainkból való oly korai távozását szerkesztőségünk fájdalmasan súlyos veszteségként érzi. *A Szerk.*

kép jelentkező általános adósságteher mérséklésére a gazdasági lehetetlenülés szabályai ki nem terjednek és arra más törvényes rendelkezések sem adnak módot." *Ingatlan megvevőjének* a vételárfizetési határidő elteltét három nappal megelőzőleg beadott és a vételár csökkentését kérő keresetét a P. V. 658/1934. sz. ítélet elutasítja, mivel az 1930. februárjában kötött szerződés létrejötte óta beállott 23%-os értékvesztés a gazdasági lehetetlenülés tényálladékát nem meríti ki. A P. V. 3189/1934. sz. ügyben az eladó az ingatlanok értékcsökkenését, mint a vevő más okból — az eladó tehermentesítési kötelezettsége elmulasztása okából — érvényesített elállásának akadályát hozta fel. A Kúria megállapította, hogy a vevő elállási joga gyakorlásának az ingatlanok időközi értékcsökkenése nem állhat útjában. Malomvételi ügyben emelt gazdasági lehetetlenülési kifogást tárgyal *Blau Györgynek* lapunk előző száma 66. oldalán közölt szemléje. Befejezőül egy munkajogi eset: A közvetlenül a *nyugdíjjogosultság beállása előtt bekövetkezett felmondás* joghatályos, ha a tisztviselői létszám apasztása nélkül a vállalat fennmaradása vált volna kockázatosabbá és ha a létszámapasztás más-ként, mint a nyugdíjjogosultság eléérése előtt állott alkalmazott elbocsátásával kereszttülvihető nem volt. (P. II. 1423/1934.)

*

A P. IV. 3172/1934. sz. ítélet a *dinár* megállapodásszerű átszámítási napja után bekövetkezett árfolyamemelkedést kétsedelmé okából az adós terhére rójja. Szerintem vizsgálni kellett volna, vajjon a megállapodás célja mi volt: valorizáció-e — infláció alatti, 1922. október 29.-iki fordulónapról van szó — vagy pedig valutakockázat viselése. Az eset közelebbi körülményeinek ismerete nélkül az előbbi látszik valószínűbbnek. Ily körülmények közt pedig talán helyesebb lett volna devalorizálni a követelést oly módon, hogy a hitelező ne kapjon többet, mint 100%-os átértékelést.

Két döntés is van arról (Pk. V. 167/1934. és 122/1934.), hogy a *jelzálogjog* fennmaradása esetében is csak az tudható be az árverési vételárba, ami különben a jelzálogos hitelező részére kifizetésre kerülne, tehát nem tudható be az a rész, amelynek a 16301/1933. M. E. sz. rend. 1. §-a alapján letétben kell maradnia.

*

A *jogban való tévedés* alapul szolgálhat a szerződési nyilatkozat — az adott esetben házassági szerződés — megtámadására, ha a fél a szerződés kötésekor a tőle megkívánható gondossággal járt el, t. i. ügyvédhez, vagy közjegyzőhöz fordult és a felek által közösen megbízott jogászszakértő téves felvilágosítást adott. (P. I. 1584/1934.)

A *hallgatóságos joglemondás* favorizálása egyik legjellemzőbb jelensége az újabb joggyakorlatnak; találkozunk vele kártérítési, szolgálati és nyugdíjviszonyból származó, valamint jog-

ügyletek érvénytelenítése iránt indított perekben. A P. VI. 1990/1934. sz. ítélet a kizsákmányolás címén indított keresetet elkésztettnek tekinti, mivel a végelszámolás után öt évvel indult meg; az 1932: VI. t.-c. 9. §-a a kérdéses ügyre még nem volt alkalmazható. A P. II. 171/1934. sz. ügyben a Kúria a felperes gazdatiszt járandóságait nem engedte visszatartani azon a címen, hogy felperes nem vezetett rendes könyveket, mivel az alperes az elszámolásnak ezt a szabálytalanságát nyolc éven át eltűrte.

*

Hivatali alkalmazásban levő nő részéről a Kúria (P. III. 844/1934.) nem minősítette a *házastársi köteleességek* megsértésének azt, hogy főnökével késő estig tartó munka szünete alatt autón a Margitszigetre ment és ott vele megvacsorázott, hogy főnöke által felajánlott jeggyel főnökével és hivatalnoknő társával színházba ment és előadás után főnökével annak költségén megvacsorázott, végül megengedte, hogy főnöke ezután öt hazakísérje; köteleességszegő azonban a feleségnek az a teite, hogy férjének valótlanul azt mondta, miszerint főnöke felesége úgy az Operában, mint az Erdélyi borozóban velük volt. A gazdasági viszonyok romlásának a házastársi köteleességekre való kihatását tükrözteti vissza a P. III. 1202/1934. sz. ítélet. A férj jövedelme havi 60 pengőre csökkent, a feleség a gyermekkel együtt más városba költözött és ott havi 120 pengő fizetéssel állást vállalt. A férjnek hűtlen elhagyásra alapított bontó keresetét a Kúria elutasítja, — ami csak akkor tekinthető fenntartás nélkül helyesnek, ha kiindulunk abból, hogy a feleség nem talál férjével egy városban ugyanígy javadalmazott alkalmazást.

A *közös lakás helyének megválasztása* a 409. EH. szerint a férj egyoldalú, a feleség meghallgatása után gyakorolható joga, amely őt, bizonyos kivételektől eltekintve, még a feleségével létesített megállapodás dacára is megillette. Más felfogáson látszik lenni a P. III. 5535/1933. sz. ítélet. Eszerint ha a házaspár megállapodtak abban, hogy a házassági együttélést valamelyikök szüleinél folytatják és ehhez az érdekelt szülők is hozzájárultak, úgy a feleket ez a megállapodás mindaddig köti, míg az együttélés elviselhetetlenné nem válik, vagy a megállapodás megváltoztatását fontos családi érdek nem teszi indokolttá.

*

Kézizálog tárgyának értékcsökkenése esetében a záloghitelező az általános magánjog szabályai szerint felhívhatja a zálogadóst a zálog kiegészítésére és e felhívás eredménytelensége esetében a zálogtárgyat eladhatja, a követelést azonban időelőtt esedékessé csak akkor teheti és a zálog kiegészítésére az adóst csak akkor perelheti, ha külön megállapodás őt erre feljogosítja. (P. IV. 5585/1933.) Ez a szabály nagyjában megfelel a MTJ. 863. §-ának. Ha azonban az alperes, mint a felperes bizománya egy londoni banknál lombardiroztatott a felperes megbízásából értékpapírokat, ezek árfolyama csökkent és a londoni banknak megállapodás vagy az ottani jogszabályok értelmében joga volt a bizományostól pótfedezetet követelni: úgy az idézett

ítélet szerint az alperes is jogosítva van saját megbízójával szemben pótfedezet követelésére.

A P. I. 2881/1934. sz. ítélet szerint a *háztulajdonos járda-tisztítási kötelessége* nem terjedhet addig, hogy a járdát a ködös időben képződő sárrétegre tekintettel is felhitesse, vagy, hogy a sárréteg képződésének szakadatlan tisztogatással elejét vegye.

Feltűnő eltorzulásért a Kúriának immár állandó joggyakorlata (538. E. H.) szerint *eszmei kártérítés* jár, amelyet a P. I. 1700/1934. sz. ítélet 8 éves kisleány javára 1.000 pengőben állapít meg.

A P. VII. 5583/1933. sz. ítélet *városi köztisztasági hivatal részére történt benzinszállítás jutalékát*, noha a szerződés 13½% évre jött létre, az első évi mennyiség 6%-ában állapította meg. Szerintem ez az ítélet nincs ellentétben az 513. E. H.-al, mert ez csak a hatóságnak a közvetítésen túlmenő tevékenységgel való befolyásolásáért tilalmazza az ellenérték kikötését.

Kötelezőjegyet (bont) nem kereskedő is kiállíthat, annak nem kelléke a fizetési idő kitétele és érvényes akkor is, ha a kötelezett összeg „2000 pengőig” szavakkal van megjelölve (P. VII. 4724/1933.).

A szolgálati szerződésben *érvényesen ki lehet kötni* azt, hogy valamely meghatározott üzleti eredmény el nem érése *azonnali hatályú felmondási ok*. (P. II. 3356/1934.). Ez a döntés összhangban van a Kúria utóbbi időben ismételten elfoglalt álláspontjával.

Az osztrák vállalat magyarországi fiókjánál *Magyarországon teljesített szolgálat a magyar jog szabályai szerint bírálendő el*. (P. II. 6130/1933.). Az ebben az ítéletben elfoglalt jogelv is állandó gyakorlatnak minősíthető.

Eljárásjogi kérdésekben számos figyelemreméltó kúriai határozatról számolhatunk be. *Bírósági*, nem közigazgatási *hatáskörbe* tartozik az az igény, amelyet a katonai szolgálat alatt elszenvedett és keresőképtelenséget, vagy a keresőképeség csökkenését előidéző baleset címén támasztanak a kincstár ellen (P. I. 2385/1934.); viszont közigazgatási útra tartozik a P. VI. 1417/1934. sz. ítélet szerint az arra alapított kártérítési igény, hogy a közalkalmazott végkielégítése a feleség, továbbá a gyámhatóság hozzájárulásának kieszközlése nélkül történt. Az utóbbi döntés ellentétben van a P. III. 73/1930. sz., a JH. 1931. 42. sz. a. közölt döntéssel, amely utóbbinak az álláspontja a helyes. A *bizonyítás* köréből is van több megemlítésre méltó határozat.

A P. I. 1994/1934. sz. ítélet szerint a bíróság nem köteles az ügydöntő tényekre vonatkozó és kellő időben felajánlott bizonyítást minden körülmények között felvenni, még akkor sem, ha a felajánlott bizonyíték perújítási okra vonatkozik; a bíróságot csak az a kötelezettség terheli, hogy a bizonyítás felvételének mellőzését tüzetesen megindokolja. Ez az álláspont aggályos; a fél igazán nem tud másképpen ügydöntő körülményt igazolni, mint kellő időben felajánlott bizonyítékkal; nagyon nyomatékosságnak kell lenniök azoknak az indokoknak, amelyek az ily bizonyítás felvételének mellőzését elfogadhatóvá teszik. A P. VI. 891/1934. sz. ítélet szerint a 49. sz. JED. nem állja útját annak, hogy a korábbi büntető eljárás adatai a későbbi polgári perben alapul véssenek, de csak mint bizonyítékok, amelyek szorgos mérlegelése tüzetes indokolással szögezendő le az ítéletben. A P. I. 3089/1934. sz. ítélet szerint a *felülvizsgálati eljárás során elévülési kifogást* akkor sem lehet támasztani, ha az annak alapjául szolgáló tényállás az alsóbírói ítéletekben meg van állapítva. A törvény csak új tények felhozatalát tilalmazza a felülvizsgálati eljárás során, nem pedig a megállapított tényállásból jogi következmények levonását, még akkor sem, ha az erre irányuló nyilatkozat az objektív jogi helyzetet is változtat. Viszont a Kúria álláspontja mellett szól a törvényhozó az a feltételezhető gondolata, hogy az ügy eldöntése valamely lezárt ténybeli és jogi helyzet alapján történjék.

Még ha az *ügyvéd* saját nevében is kér végrehajtást a per költségekre, türni tartozik az oly követelés alapján való *beszámítást*, amelynek fennállása megállapítható, nem pedig marasztaló ítéletből folyik. (Pk. V. 4749/1934.)

A Pk. VII. 4594/1934. sz. végzés általános jogelv gyanánt mondja ki, hogy a sikerre vezetett *jogorvoslat költségeit perenkívüli eljárásban* is a vesztes fél viseli és ehhez képest okiratmegsemmisítési eljárásban marasztalja felfolyamodási költségekben a kérelmezőt.

Dr. Vági József.

Érvénytelen ügylet — naturalis obligatio. A gyakorlatban sok zavarra ad okot egyes naturalis obligatioi mikénti elbírálása. Különösen a naturalis obligationak a tilos ügyletektől való el nem különítése, illetve összekeverése az, ami a zavarok kútforrása. A jogszabályoknak oly rendelkezését, amely bizonyos igények bíróság előtti érvényesíthetőségét zárják ki, nagy általánosságban akként értelmezzük, mintha a jogszabálynak ilyenmő rendelkezése azt az ügyletet, amelyből folyó követelés bírói érvényesíthetlenségét mondja ki a jogszabály, ezzel tilos, érvénytelen ügyletté minősítené. A két fogalom dogmatikailag élesen szétkülöníthető. Érvénytelen ügylet esetén nincs obligatio épen, mert a jogszabály az ügylet érvényét el nem ismeri és így az ügyletből származtatni vélt jogok, illetve kötelezettségek sem állanak fent. Ezzel szemben a naturalis obligatio kategóriájának kiindulópontja a vonatkozó jognak, vagy a szembesített oldalról nézve a kötelezettség érvényének elismerése és csupán a bírói érvényesíthe-